

УДК 351.56:578.834.1

Вівчар Олександра Йосипівна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Національний університет «Львівська політехніка»*

Вивчар Александра Иосифовна

*кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов
Национальный университет «Львовская политехника»*

Vivchar Oleksandra

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance
Lviv Polytechnic National University*

Валігура Наталія Сергіївна

*бакалавр кафедри фінансів
Національного університету «Львівська політехніка»*

Валигура Наталья Сергеевна

*бакалавр кафедры финансов
Национального университета «Львовская политехника»*

Valihura Natalia

*Bachelor of the Department of Finance of the
Lviv Polytechnic National University*

СУЧАСНИЙ СТАН БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ, ВПЛИВ COVID-19
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ БЕЗРАБОТИЦЫ В УКРАИНЕ,
ВЛИЯНИЕ COVID-19
THE CURRENT STATE OF UNEMPLOYMENT IN UKRAINE, THE
IMPACT OF COVID-19

Анотація. У статті досліджено сучасний стан безробіття в Україні, зазначено актуальність дослідження, виявлено основні причини та наслідки як для населення, так і для держави, розкрито поняття «безробіття» та «рівня безробіття». Визначено, що безробіття – одна із важливих соціально-економічних категорій, оскільки, з одного боку, перешкоджає забезпеченню виробництва валового національного продукту – основи життєдіяльності суспільства, а з другого – не дає можливості людині реалізуватися через участь у суспільно корисній праці.

З використанням графічних схем було показано динаміку складових економічно активного населення протягом 2015 – 2020 рр. На основі аналізу статистичних даних акцентується увага на ризиках впливу на соціально - економічний стан суспільства та підвищення бідності населення України.

Із відкритих даних було побудовано таблицю та здійснено оцінку рівня безробіття в умовах сучасної економіки. Обґрунтовано необхідність зниження цього рівня за допомогою активної державної політики.

Запропоновано основні методи, впровадження яких сприятиме зниженню кількості непрацездатних в Україні та зменшенню негативних соціально – економічних наслідків.

Визначено, що необхідною умовою збалансування ринку праці є активна політика розвитку економіки, а саме: інвестиційні вкладення в економіку країни, сприяння ведення підприємницької діяльності серед населення та регулювання розвитку діючого бізнесу.

На основі проведеного дослідження було проаналізовано тенденції безробіття та вплив на його рівень епідемічної ситуації, зокрема карантинних обмежень. Визначено, що із поширенням спалаху пандемії COVID-19 у світі та в Україні, зокрема, ситуація на ринку праці значно погіршилася.

Зроблено висновок, що питання безробіття неможливо вирішити повністю, тому, незважаючи на вжиті державою заходи, необхідно більш активно їх застосовувати та впроваджувати нові ефективні механізми державного регулювання з метою скорочення безробіття до мінімуму та підвищення рівня зайнятості населення в Україні.

Ключові слова: *безробіття, рівень безробіття, економічно активне населення.*

Анотація. *В статье исследовано современное состояние безработицы в Украине, указано актуальность исследования, выявлены основные причины и последствия как для населения, так и для государства, раскрыто понятие «безработица» и «уровня безработицы». Определено, что безработица - одна из важных социально-экономических категорий, поскольку, с одной стороны, препятствует обеспечению производства валового национального продукта - основы жизнедеятельности общества, а с другой - не дает возможности человеку реализоваться из-за участия в общественно полезном труде.*

С использованием графических схем было показано динамику составляющих экономически активного населения в течение 2015 - 2020 гг. На основе анализа статистических данных акцентируется внимание на рисках воздействия на социально - экономическое состояние общества и повышение бедности населения Украины.

С открытых данных было построено таблицу и осуществлена оценка уровня безработицы в условиях современной экономики. Обоснована необходимость снижения этого уровня с помощью активной государственной политики.

Предложены основные методы, внедрения которых будет способствовать снижению количества нетрудоспособных в Украине и уменьшению негативных социально - экономических последствий.

Определено, что необходимым условием сбалансирования рынка труда является активная политика развития экономики, а именно: инвестиционные вложения в экономику страны, содействие ведению предпринимательской деятельности среди населения и регулирования развития действующего бизнеса.

На основе проведенного исследования были проанализированы тенденции безработицы и влияние на его уровень эпидемической ситуации, в частности карантина. Определено, что с распространением вспышки пандемии COVID-19 в мире и в Украине, в частности, ситуация на рынке труда значительно ухудшилась.

Сделан вывод, что вопрос безработицы невозможно решить полностью, поэтому, несмотря на принятые государством меры, необходимо более активно их применять и внедрять новые эффективные механизмы государственного регулирования с целью сокращения безработицы до минимума и уровня занятости населения в Украине.

Ключевые слова: *безработица, уровень безработицы, экономически активное население.*

Summary. *The article examines the current state of unemployment in Ukraine, the relevance of the study, identifies the main causes and consequences for both the population and the state, reveals the concept of "unemployment" and "unemployment rate". It is determined that unemployment is one of the important socio-economic categories, because, on the one hand, it hinders the production of gross national product - the basis of society, and on the other - does not allow a person to be realized through participation in socially useful work.*

Using graphical diagrams, the dynamics of the components of the economically active population during 2015 - 2020 was shown. Based on the

analysis of statistical data, attention is focused on the risks of impact on the socio-economic state of society and increasing poverty in Ukraine.

From the open data, a table was constructed and the unemployment rate in the modern economy was estimated. The need to reduce this level with the help of active state policy is substantiated.

The main methods are proposed, the introduction of which will help reduce the number of disabled in Ukraine and reduce the negative socio-economic consequences.

It is determined that a necessary condition for balancing the labor market is an active policy of economic development, namely: investment in the country's economy, promoting entrepreneurial activity among the population and regulating the development of existing businesses.

Based on the study, the trends of unemployment and the impact on its level of the epidemic situation, in particular quarantine restrictions, were analyzed. It is determined that with the spread of the COVID-19 pandemic outbreak in the world and in Ukraine, in particular, the situation on the labor market has significantly deteriorated.

It is concluded that the issue of unemployment cannot be completely solved, so, despite the measures taken by the state, it is necessary to apply them more actively and implement new effective mechanisms of state regulation to reduce unemployment to a minimum and increase employment in Ukraine.

Key words: *unemployment, unemployment rate, economically active population.*

Постановка проблеми. Безробіття є найважливішою соціально-економічною проблемою в Україні, яка потребує постійного дослідження та нагальних рішень. Безробіття є складним макроекономічним явищем економічного життя країни. Тому в умовах соціальної кризи проблема

зайнятості та безробіття посідає вагомe місце серед проблем вітчизняної економіки.

Зазначимо, що безробіття має негативний вплив не тільки на економіку, але і на політику та соціально - трудові відносини. Зростання кількості непрацевдатних осіб несе за собою в першу чергу зниження рівня життя та зменшення податкових надходжень до державного бюджету. Ще одним наслідком можемо назвати загострення криміногенної ситуації, що спричиняє соціальну напругу та тиск.

Отже, перед державою постає завдання підвищити трудову активність та покращити ринок праці в Україні для виходу з соціально - економічної кризи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Джерела, причини безробіття та інструменти його регулювання досліджувались представниками різних економічних шкіл. Питання зайнятості і безробіття в Україні знайшли своє відображення у наукових дослідженнях та ґрунтовно розкриті в працях таких науковців: С. Бандура, Д. Богиня, Г. Волинський, В. Герасимчук, А. Данилов, С. Дзюба, Є. Лібанова, Л. Мельничук, К. Семенова, Є. Ткаченко, О. Чурилова та багато інших [1; 2; 3; 4; 5].

В працях іноземних вчених таких як А. Сміт, Р. Джекман, Т. Мальтус, К. Маркс, Д. Рікардо, Дж. Кейнс та інших були висвітлені проблеми безробіття.

Проте, незважаючи на велику кількість наукових праць, проблема безробіття є актуальною і потребує подальшого вивчення та аналізування.

Постановка завдання. Основною метою статті є аналіз сучасного стану безробіття, причини виникнення та безпосередній вплив спалаху пандемії COVID-19 на рівень безробіття в Україні.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасного ринку питання безробіття посідає вагомe місце серед проблем в українській економіці.

Розглянемо поняття безробіття. Згідно з Законом "Про зайнятість населення" безробіття - соціально-економічне явище, за якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування. Тобто характеризується перевищенням пропозиції робочої сили відносно попиту на неї [6].

Однією з основних причин безробіття, можна назвати науково - технічний прогрес. Звісно, вдосконалення обладнання, технологій виробництва є позитивним процесом, проте неминуче впливає на рівень зайнятості. В міру розвитку технічного прогресу та науки, потреба в робочій силі зменшується, що в результаті спричиняє збільшення безробіття серед населення.

Однозначно можемо назвати безробіття негативним явищем як для населення, так і для держави. Для населення – відсутність доходу як засобу для існування, що спричиняє загострення криміногенної ситуації в країні. Для держави це тягне за собою зменшення податкових надходжень та збільшення соціальних виплат по безробіттю.

Проте, незважаючи на недоліки, можна виділити і позитивні сторони. Серед них: зростання конкуренції між працівниками, що стимулює покращення кваліфікаційних навичок та підвищення рівня освіти, а також збільшення інтенсивності і продуктивності праці.

Наведемо динаміку економічно активного населення в абсолютному вираженні та проаналізуємо рівень безробіття.

Варто зазначити, що до економічно активного населення відносять зайняте та безробітне населення.

Статистичні дані з 2014 року наводяться без урахування окупованих територій Криму, Севастополя та частини Донбасу.

Зазначимо, що дані про чисельність безробітного населення наведені за методологією МОП (Міжнародної організації праці).

**Динаміка економічно активного населення та рівень безробіття в
Україні**

	Економічно активне населення, тис. грн.	Зайняте населення, тис. грн	Безробітне населення, тис. грн	Рівень безробіття, %	Всього населення, тис. грн
2015	17396	15742	1654	9,50	42760,5
2016	17303,6	15626,1	1677,5	9,70	42584,5
2017	17193,2	15495,9	1697,3	9,90	42386,4
2018	17296,2	15718,6	1577,6	9,10	42153,2
2019	17381,8	15894,9	1486,9	8,60	41902,4
2020 I кв.	17329,9	15781,3	1548,6	8,90	41830,6
2020 II кв.	16992,1	15362	1630,1	9,60	41762,1
2020 III кв.	16949,8	15306,8	1643	9,70	41703,3

Джерело: складено авторами на основі [7; 8]

Рівень безробіття — кількісний показник, який визначається як відношення кількості безробітних до загальної чисельності економічно активного працездатного населення країни (регіону, соціальної групи), та вимірюється у відсотках [8].

Відповідно до позитивної динаміки кількості безробітних у 2018 та 2019 роках, рівень безробіття в цей період знизився. Показник сягнув позначки 8,60%. Проте, ситуація в 2020 році змінилася, спад української економіки спричинив зростання рівня безробіття серед населення. Причиною цього є епідемічна ситуація у світі та в Україні, зокрема. На момент 3 кварталу, рівень безробіття зріс на 1.1 в п, у порівнянні з 2019 роком. Під час пандемії рівень безробіття почав стрімко рости.

Ураховуючи збільшення захворюваності восени та нові карантинні обмеження, у IV кварталі рівень безробіття оцінено НБУ у 10% [9].

Розглянемо динаміку складових економічно активного населення, за останні 5 років та проаналізуємо вплив пандемії на зайнятість населення.

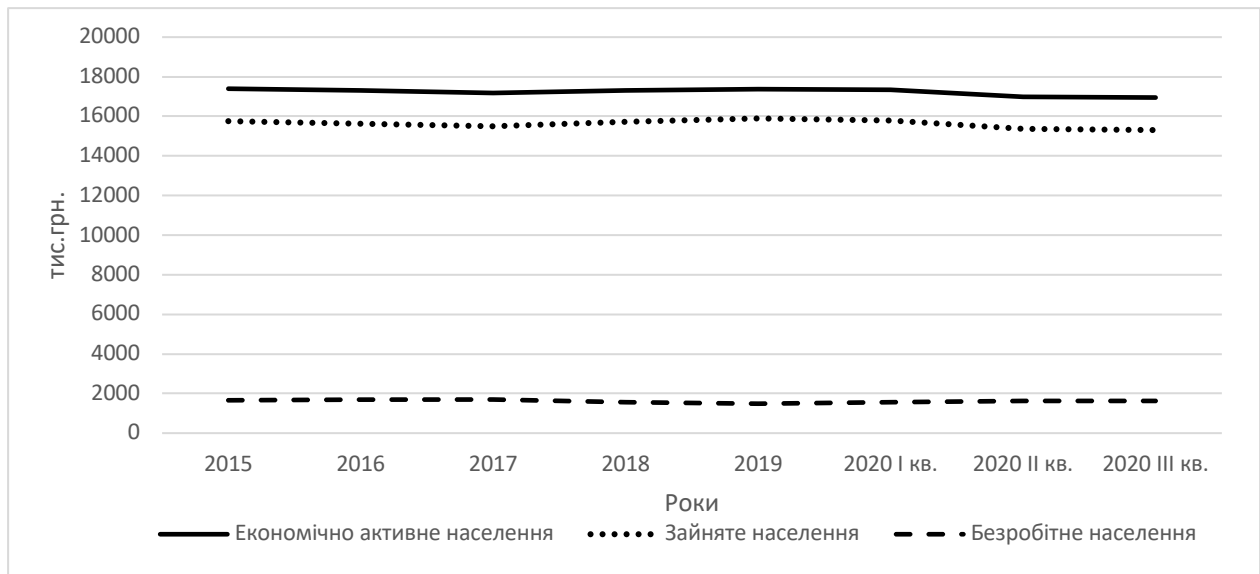

Рис. 1. Динаміка економічно активного населення в Україні за 2015 – 2020рр.

Джерело: складено авторами на основі [7; 8]

Отже, з рисунку ми можемо бачити, що зайняте населення в Україні значно перевищує над безробітними. В період з 2015 по 2017 рік, значення зайнятих та безробітних практично не змінювалося. Незначне зниження безробітних відбулося у 2018 році, абсолютне значення скоротилося на 119,7 тис. осіб. Відзначимо, що протягом досліджуваного періоду лише 2018 та 2019 роки відзначилися позитивною динамікою, тобто зменшення кількості безробітних.

Щодо 2020 року, то прослідковується збільшення кількості безробітних в порівнянні з попередніми роками. Причиною такої ситуації є вплив повної невизначеності внаслідок спалаху пандемії COVID-19 в світі. Оскільки, під час затяжного карантину доходи підприємств значно знизилися, що спричинило звільнення робітників. Відповідно кількість зайнятого населення в цей період зменшується.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Виходячи з результатів дослідження, можемо зазначити, що проблема безробіття є актуальною сьогодні і вимагає розробки та реалізації соціальних гарантій.

Зазначимо, що питання безробіття неможливо вирішити повністю, тому в Україні повинна проходити активна державна політика, яка б знизила до мінімуму його рівень.

Виділимо основні методи, впровадження яких сприятиме зниженню кількості непрацевдатних та зменшенню негативних соціально – економічних наслідків. Першим методом зазначимо надання допомоги безробітним, як матеріальної так і моральної. Наступним методом подолання безробіття є сприяння ведення підприємницької діяльності серед населення, через легкість відкриття нового підприємства, доступність кредитів, знижені ставки оподаткування для початківців та фінансова і консультаційна підтримка з боку держави. Звісно, пандемія вдарила по бізнесу і власники побоюючись подальшого негативного розвитку не поспішають не тільки наймати працівників в діючий бізнес, але і відкривати нові підприємства. Звідси можна виділити наступний метод – регулювання розвитку діючого малого та середнього підприємництва податковою політикою (надання пільг при оподаткуванні прибутків, компенсації витрат, підвищення кваліфікації певних категорій працівників).

Література

1. Богиня Д. П. Сучасні проблеми соціально - трудових відносин, організації оплати праці та регулювання доходів в Україні // Соціально-економічні аспекти промислової політики. Соціально-економічні відносини в сучасних економічних умовах: Зб наук. Пр. Донецьк, 2003. Т.1. С. 23.
2. Данилов А.В. Світовий досвід подолання безробіття як провідний фактор стабілізації ринку праці України / А.В. Данилов, С.О. Кириченко // Національний технічний університет України "КПІ". 2013. С. 5-6.

3. Лібанова Е. Ринок праці: навч. посіб. К.: Центр навч. літер., 2003. 224 с.
4. Мельничук Л.С. Основні проблеми зайнятості населення України // Наукові праці Чорноморського державного університету ім. Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". 2012. Т. 189, № 177 (Серія: Економіка). С. 105-108.
5. Ткаченко Є.О. Безробіття та проблеми сталого розвитку сільських територій України / Є.О. Ткаченко // Молодий вчений. 2019. № 9(49). С. 567-571.
6. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
8. Офіційний сайт Міністерства фінансів. URL: www.minfin.com.ua
9. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>

References

1. Goddess D.P. Modern problems of social and labor relations, organization of wages and income regulation in Ukraine // Socio-economic aspects of industrial policy. Socio-economic relations in modern economic conditions: 3b sciences. Ave. Donetsk, 2003. Vol.1. P. 23.
2. Danilov A.V. World experience of overcoming unemployment as a leading factor in stabilizing the labor market of Ukraine / A.V. Danilov, S.O. Kirichenko // National Technical University of Ukraine "KPI". 2013. P. 5-6.
3. Libanova E. Labor market: textbook. way. K. : Centr navch. letters., 2003. 224 p.

4. Melnichuk LS The main problems of employment of the population of Ukraine // Scientific works of the Black Sea State University. Petro Mohyla of the Kyiv-Mohyla Academy complex. 2012. Vol. 189. № 177 (Series: Economics). S. 105-108.
5. Tkachenko E.A. Unemployment and problems of sustainable development of rural areas of Ukraine / Ye.O. Tkachenko // Young scientist. 2019. № 9(49). S. 567-571.
6. Law of Ukraine "On Employment" dated 05.07.2012 № 5067-VI [Online]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
7. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. [Online]. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
8. Official website of the Ministry of Finance. [Online]. URL: www.minfin.com.ua
9. Official site of the National Bank of Ukraine. [Online]. URL: <https://bank.gov.ua/>